

IMPACTUL VIITORULUI ACORD DE LIBER SCHIMB (ALS) ÎNTRE RM ȘI UE ASUPRA SECTORULUI AGROALIMENTAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

lector superior Marcel GÎRBU

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Studiul încearcă să ofere propuneri în ceea ce privește implicațiile pentru R. Moldova în domeniul comerțului exterior cu produse agroindustriale în procesul de negociere a Acordului de liber schimb (ALS) aprofundat cu Uniunea Europeană.

Conține o analiză generală a Cadrului general de reglementare a comerțului exterior și repercusiunile acestuia asupra schimburilor comerciale dintre statele UE și R. Moldova. Sunt analizate Acordurile OMC de reglementare a exportului cu produse agroalimentare, Sistemul generalizat de preferințe al UE (GSP plus), Regimul comercial al Preferințelor Comerciale Autonome pentru R. Moldova, Acordul de Liber schimb Central European (GEFTA) în reglementarea exportului cu produse agroalimentare, Acordul GUAM și reglementările vamale în comerțul exterior cu produse agroalimentare.

Cuvinte cheie: Acord de liber schimb (ALS), sector agroalimentar, regim comercial, reglementarea exportului.

Pentru producătorii agricoli din Moldova, semnarea unui ALS aprofundat cu Uniunea Europeană va însemna deschiderea unei vaste piețe de produse agroalimentare, caracterizate printr-un potențial mare de absorbție, putere de cumpărare ridicată, și stabilitate relativă a prețurilor. Pe această piață, concurența este și va fi extrem de dură sub raportul prețului și calității ofertei, dar și a politicilor de promovare a produselor. Procesul de deschidere va face ca economia Moldovei să devină mai atractivă pentru investitorii străini, ducând la creșterea afluxului valoric anual de investiții străine directe și a stocului de investiții străine directe din cadrul economiei. Pe termen mediu și lung, se estimează creșterea afluxului ISD și a investițiilor locale în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.

Extinderea facilităților de liber schimb (eliminarea contingentelor tarifare) asupra unor produse importante pentru economia Republicii Moldova exportate în Uniunea Europeană, cum ar fi băuturile alcoolice, zahărul, cerealele, o serie de produse animale, vor influența pozitiv creșterea schimburilor comerciale pe termen mediu și lung. În prezent, o bună parte din cotele oferite la export de UE nu sunt valorificate în totalitate. Produsele agroalimentare care și-au demonstrat potențialul pentru export de-a lungul anilor sunt cele cu valoare adăugată sporită, cum ar fi vinurile și băuturile alcoolice tari, fructele, legumele și nucile, dar și producțiile culturilor cerealiere și tehnice, cum ar fi semințele de floarea soarelui și ulei preparat din acestea, semințe de rapiță și, nu în ultimul rând, produsele agroalimentare ecologice, dezvoltarea cărora se află abia la început de cale. Exporturile R. Moldova spre piețele din Uniunea Europeană și alte țări industriale sunt limitate nu doar din cauza dificultăților întâmpinate de către exportatori privind conformarea cu cerințele de calitate și securitate alimentară, dar și din cauza lipsei competitivității acestora. În prezent, randamentele în agricultura locală sunt cu mult sub media europeană, iar în comparație cu unele state membre ale UE, acestea sunt mai reduse de 2-3 ori. Față de concurenții din UE și statele vecine aflate într-o fază mai avansată de aderare la piața unică europeană, producătorii agricoli din Moldova, sunt net dezavantajați în ceea ce privește starea și dinamica factorilor ce determină competitivitatea. Se are în vedere „handicapul” în ceea ce privește: starea factorilor fundamentali de producție (cu o posibilă excepție - calitatea resurselor funciare); potențialul economic și comportamentul (managerial, comercial, investițional, economico-financiar) al agenților economici; starea mediului concurențial; condițiile cererii (sortimentul și calitatea produselor solicitate preponderent, standarde de calitate); legăturile cu industriile de prelucrare (calitatea și prețul inputurilor). Costurile majore la inputuri pe unitate de produs și productivitatea joasă la hectar, suplinită în final cu calitatea joasă a unor produse agroalimentare sunt factorii determinanți în competiția slabă pentru piața UE a produselor moldovenești. Prețurile locale de care beneficiază producătorii agricoli sunt cu mult mai scăzute decât cele internaționale, iar acest fapt

afectează rentabilitatea agriculturii, care în prezent este cea mai puțin preferabilă din toate sectoarele economiei naționale. Astfel, în rezultatul distorsiunilor politicilor, imperfecțiunilor și ineficiențelor piețelor, au loc transferuri importante de profit de la fermieri spre alți subiecți ai rețelei comerciale. Prin efect cumulativ, aceste distorsiuni reduc veniturile agricole, condiționând o insuficiență de capital circulant și lipsa noilor investiții, care la rândul lor cauzează reducerea productivității și o calitate proastă a produselor - necompetitive pe piețele de export, fapt ce limitează și mai mult veniturile.

Agricultura organică a fost identificată ca una din ramurile de bază ale sectorului cu valoare adăugată înaltă din Moldova cu un potențial înalt din punct de vedere economic și al exportului. Moldova are un șir de condiții favorabile pentru dezvoltarea agriculturii organice: apropierea de cel mai mare consumator de produse organice — UE, terenuri agricole cu un grad redus de chimizare, lipsa industriilor chimice dăunătoare, o industrie de prelucrare a producției agricole relativ bine dezvoltată, interesul mărit din afara țării și dezvoltarea cadrului legislativ

Sistemul sanitar și fitosanitar este neajustat pe deplin la cerințele și standardele UE. Cu toate că eforturile depuse de autorități întru stabilirea unor sisteme sanitare și fitosanitare moderne la nivelul celor existente în UE se întesesc, acestea rămân cu mult în urma celor europene, ceea ce nu va permite beneficierea pe deplin de facilitățile pe care Moldova tinde să le obțină printr-un viitor ALS. De asemenea, este înregistrat un progres lent de tranziție de la sistemul de standarde bazat pe GOST-uri la cel bazat pe standardele internaționale. Infrastructura de producere și piață modernă este subdezvoltată în Moldova. Există o necesitate acută de capacități sporite de depozitare, puncte de colectare, echipamente de răcire în câmp, case de ambalare, logistică pentru pregătirea exporturilor. Exporturile agroalimentare cresc mult mai încet decât importurile agroalimentare, acesta fiind un semnal că industria alimentară autohtonă satisface tot mai puțin cerințele crescânde ale consumatorilor locali.

După semnarea ALS, prin canalul taxelor vamale, Acordul de Liber Schimb va contribui la creșterea importurilor de produse agroalimentare din Uniunea Europeană cu 11,1-15,5%. Creșterea importurilor va fi neuniformă, ea variind între 0 - pentru produsele, care deja au o taxă vamală de 0% și 78 -140 % - pentru zaharuri. În mediu, ritmul de creștere al importurilor va fi de 20-36%, pentru pozițiile tarifare, care au taxe vamale diferite de 0%. Autorii estimează o creștere spectaculoasă a importului unor produse agroalimentare din UE, care au acum o pondere mică în importul din Uniunea Europeană. Un exemplu în acest sens ar putea fi băuturile alcoolice.

Proximitatea geografică - în condițiile absenței taxelor vamale în comerțul cu UE, o parte din importatorii moldoveni s-ar putea orienta dinspre piețele estice: Rusia și Ucraina, spre țări apropiate de Moldova, care fac parte din UE: România, Bulgaria, Polonia. Semnarea mai târzie a ALS va face ca impactul acestui acord asupra importurilor să scadă. În principiu, influența taxelor vamale asupra importurilor nu este extrem de puternică. Importurile din UE vor continua să crească, în pofida menținerii taxelor actuale. În Moldova creșterea importurilor de produse agro-alimentare este cauzată de situația grea și posibilitățile limitate a agricultorilor autohtoni. Astfel, odată cu avansarea în timp majorarea adițională a importurilor din UE provocată de reducerea taxelor vamale va fi din ce în ce mai mică. Pe termen mediu și lung, ALS ar putea aduce avantaje:

- Creșterea concurenței pe segmentul de produse agro-alimentare, care poate avea ca efect creșterea competitivității agenților economici și a produselor moldovenești.
- Diminuarea treptată a dependenței exporturilor moldovenești de piața estică.
- Diversificarea ofertei la export și a cererii la import.
- Creșterea influxurilor ISD în sectorul agroalimentar și modernizarea agriculturii și a unităților din industria prelucrătoare.
- Preluarea bunelor practici de gestiune a afacerilor de la partenerii europeni și implementarea acestora în Moldova
- Modernizarea instituțiilor moldovenești cu funcții de monitorizare a fluxurilor comerciale externe de mărfuri.

Pentru elucidarea efectelor pozitive, dar în special a celor negative a viitorului ALS între Moldova și UE asupra schimburilor comerciale vom prezenta analiza SWOT (Strengths (puncte tari), Weaknesses (puncte slabe), Opportunities (oportunități), Threats (riscuri). Această analiză ne va permite să evidențiem părțile tari dar și cele slabe ale sectorului agroalimentar al Moldovei, existente în prezent, dar și oportunitățile și, nu în ultimul rând riscurile și amenințările ce vor apărea odată cu semnarea ALS. În urma acestei analize se poate decide dacă viitorul ALS își poate atinge obiectivele de bază, în special pentru penetrarea piețelor UE, sporirea volumului și valorii exporturilor cu produse

agroalimentare moldovenești, atragerea investițiilor și noilor tehnologii pentru creșterea productivității agricole și în final toate focusându-se la creșterea veniturilor și bunăstării producătorilor agricoli. Punctele forte și cele slabe sunt legate de nivelul de dezvoltare a sectorului agroalimentar și de potențialul acestuia. Oportunitățile și amenințările vin dinspre mediul de piață și din direcția concurenței.

Analiza SWOT

Puncte forte	Oportunități
<ul style="list-style-type: none"> - Exporturile agroalimentare constituie 50-55% din totalul exporturilor țării, confirmând astfel dominația sectorului agroalimentar în economia țării; - Exportul produselor cu valoare adăugată sporită: vinurile și băuturile tari, fructele și legumele proaspete și prelucrate; - Poziționarea țării în top-ul primelor 10 țări din lume specializate în exportul de vinuri și primelor 20 în cel al fructelor, legumelor și nucilor; - Eliminarea tarifelor vamale (după semnarea ALS); - Eliminarea cotelor la export (după semnarea ALS). 	<ul style="list-style-type: none"> - Diversificarea spectrului de produse agroalimentare orientate spre export; - Penetrarea piețelor noi în cadrul UE; - Sporirea volumului și valorii tranzacțiilor la produsele cu valoare adăugată sporită; - Accelerarea procesului de ajustare a cadrului regulator în comerțul extern la cerințele UE și simplificarea procedurilor în cadrul tranzacțiilor comerciale.
Puncte slabe	Riscuri
<ul style="list-style-type: none"> - Asortimentul slab de produse agroalimentare oferit pentru export; - Imposibilitatea exportatorilor moldoveni de a oferi asortimentul de produse în cantitățile și perioadele solicitate; - Necorespunderea standardelor UE de calitate și inofensivitate alimentară atât la produsele de origine vegetală cât și de origine animală; - Numărul limitat al întreprinderilor agroalimentare ce pot oferi produse conform cerințelor UE; - Produsele agroalimentare exportate se află preponderent în segmentul de jos al piețelor-țintă; - Exporturile agroalimentare cresc mult mai încet decât importurile agroalimentare, acesta fiind un semnal că industria alimentară autohtonă satisface tot mai puțin cerințele crescânde ale consumatorilor locali. 	<ul style="list-style-type: none"> - Instabilitatea legislativă; - Insuficiența financiară pentru ajustarea sistemelor sanitare și fitosanitare (dotarea laboratoarelor de referință) de siguranță alimentară la standardele UE și ca rezultat a limitării exporturilor; - Concurența puternică între țările producătoare și exportatoare de produse agroalimentare similare pe piața UE și eliminarea exportatorilor din Moldova; - Creșterea semnificativă a importurilor, în special la produsele de origine animală; - Creșterea cererii la produsele alimentare de o calitate superioară pe piața internă, va substitui o parte din produsele autohtone cu cele din import, conducând astfel la falimentarea unor producători din sfera industriei alimentare.

Bibliografie

1. Belu Mihai, Cosmin Joldeș, Laura Marinaș. Sistemul Vamal. București: Editura Economică, 2003.
2. Bariere tehnice în comerțul exterior cu produse agricole. Studiu legislativ. Coaliția pentru Dezvoltare Economică Rurală (CDER). Chișinău, 2003.
3. Evoluții curente în comerțul exterior cu produse agricole. Federația Națională a Fermierilor din Moldova (FNFM). Chișinău, 2008.
4. <http://www.wto.org>